

Az olvasás rejtekútjai

MŰFAJISÁG, KULTURÁLIS EMLÉKEZET ÉS MEDIALITÁS
A 20. SZÁZADI MAGYAR IRODALOMTUDOMÁNYBAN

Ráció–Tudomány 12.

Sorozatszerkesztők:
BEDNANICS GÁBOR és BENGI LÁSZLÓ

Az olvasás rejtekútjai

MŰFAJISÁG, KULTURÁLIS EMLÉKEZET ÉS MEDIALITÁS
A 20. SZÁZADI MAGYAR IRODALOMTUDOMÁNYBAN

Szerkesztette:
BÓNUS TIBOR, KULCSÁR-SZABÓ ZOLTÁN ÉS SIMON ATTILA

Ráció Kiadó, 2007

A kötet az NKFP 5-111/2004-es számú pályázat keretében készült.

© Szerzők, szerkesztők, 2007
© Ráció Kiadó, 2007

Tartalom

Előszó	7
KULCSÁR SZABÓ ERNŐ Az értekező beszéd „irodalma” Az irodalmi jelenség mint a tudományos értelmezés performatívuma	11
FRIED ISTVÁN Meltzl Hugó és folyóirata komparatistikája	35
KOVÁCS BÉLA LÓRÁNT Képzlet és ihlet Palágyi Menyhért a filozófia és az irodalom medialitásáról	51
FEHÉR M. ISTVÁN Esztétika nélküli irodalomtörténet? A fiatal Lukács irodalomelmélet-felfogásához	72
KRICSFALUSI BEATRIX Formakánon versus színházkoncepció Lukács György és Balázs Béla korai írásainak dráma- és színházelméleti összefüggéseiről	81
LÉNÁRT TAMÁS Az életjelenségek képsorozatától a film szelleméig Képek Balázs Béla esztétikai írásaiban	101
LŐRINCZ CSONGOR A szép mint az emlékezés produktuma Fülep Lajos és a klón	117

SEBESTYÉN ATTILA	
Agyvelő-akrobatika	
Egy pszichofiziológiai művészet- és kultúraelmélet keretei	
Csáth Gézánál	154
MÉSZÁROS MÁRTON	
A protestáns iskolarendszer irodalmi tankönyvei.	
A Magyar irodalomismeret és az Irodalomtörténeti alafogalmak	
hatástörténetéhez	172
HALÁSZ HAJNALKA	
Az önkifejezés retorikája	
Halász Gábor esszéinek színterei	187
SIMON ATTILA	
Recepció és médium	
Marót Károly irodalomszemléletéről	202
TAMÁS ÁBEL	
A lírától a „líráig”	
Horváth István Károly Catullus-tanulmányainak leporolása	232
BÓNUS TIBOR	
Irodalmi tudat – természeti és kulturális kód között	
Németh G. Béla olvasásmódjáról	250
Névmutató	307

Előszó

E kötet tanulmányai egy hároméves irodalomtudományos kutatási program záró szakaszának termékei. A kutatási program címe *Médium – kultúra – irodalom. Az irodalom- és kultúratudomány gondolkodástörténeti távlatai a 20. században*, a konferenciáé pedig, melynek keretében ez év márciusában ezek az írások elhangzottak, megegyezik e kötet alcímével. A kutatás első szakasza a technikai médiumok értelemképző szerepére és ezeknek az irodalom önszemléletét alakító esztétikai, poétikai stb. funkcióira összpontosítva vizsgálta az irodalomtudomány tárgykonstrukcióinak nem-interpretatív tényezőit.¹ Jelen kötet írásai viszont már nem technikai-mediális, hanem műfaji-institucionális összefüggésben faggatják a magyar irodalomtudomány néhány jelentősebb életművét arról, miképpen konstruálják meg az irodalmat mint az interpretációs apparátus által rögzített és a közvetítés aktusában is keletkező „tárgyat”. Az irodalom intézményének nyelvi-kulturális, tehát nem technikai-anyagi, hanem *immaterialis medialis* medialisára kerül itt a hangsúly, melynek nyomán pontosabb megvilágításba helyeződhetnek az irodalom autonómiáját kitüntető – vagy éppen azt megkérdőjelező – irodalomtudományi teljesítmények nem-hermeneutikai komponensei, implicit értelmező műveletei. Ily módon nyílik perspektíva az irodalomtudomány és a kultúratudományok közötti határ megvonásainak vagy e határ felszámolásainak különféle (mindig temporális indexű) diszkurzív mintázataira. A kért diszkurzusok archeológiája mintegy saját „kívül”-jük felől rajzolódik ki, együtt az irodalomértés és a kulturális emlékezet intézményi összefüggéseivel. A műfajiságra vonatkozó kérdés sokrétűen tárhatja fel az irodalmi műalkotás mibenlétét érintő előzetesen meghozott (és szükségyszerűen rejtve maradt) döntéseket, valamint a mögöttük rejlő kanonizációs eljárásokat.

¹ *Szerep és közeg. Medialitás a magyar kultúratudományok 20. századi történetében*, szerk. OLÁH Szabolcs – SIMON Attila – SZIRÁK Péter, Ráció, Budapest, 2006.